

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ KIFIZETÉSEK SZABÁLYOZÁSA AZ EURÓPAI JOGRENDSZERBEN ÉS A HATÁRON ÁTNYÚLÓ PÉNZFORGALOMRA VONATKOZÓ JOGI NORMÁK HATÁSA A BELSŐ PIACON

BIRTA ZSUZSANNA¹⁺

Bevezető

Az Európai Unió jelenleg megvalósítandó célja az egységes pénzforgalmi térség (Single European Payment Area) teljes kialakítása, amelyben az euróban kezdeményezett belső (tagállamon belül kezdeményezett) ügyletek és határon átnyúló pénzforgalmat azonos körülmények között bonyolíthatják a fogyasztók, vállalatok és gazdasági szereplők. Ezáltal nem lesz különbség a nemzeti és a tagállamok között kezdeményezett pénzforgalom költségeiben.

Az egységes piac tehát, olyan ‘belső határok nélküli térség’ amelyben az emberek, áruk, szolgáltatások és tőke szabadon mozoghat.²

A pénzforgalmi szolgáltatások közösségi szintű egységesítésének fogalma gazdag szabályzási múlttal rendelkezik, ezt a kezdeményezést már a 97/5/EK irányelv a határon átnyúló átutalásokról, bevezette a közösségi jogrendszerbe, ezt követte a 2560/2001/EK rendelet a határon átnyúló euróban történő kifizetésekről, majd a 924/2009/EK rendelet a Közösségben történő határon átnyúló kifizetésekről és a 2560/2001/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. A következő részben rátérek a határon átnyúló átutalásokat szabályozó jogi normák rövid ismertetésére.

---

¹ Birta Zsuzsanna, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar, Doktori Iskolájának hallgatója, email cím – birtazs@gmail.com

² SEC (2008) 3064, Commissionstaffworkingdocument, The Single Market Rewiew: One year on, p 4

1. A határon átnyúló átutalásokat szabályozó közösségi jogi normák

1.1. 97/5/EK irányelv a határokon átnyúló átutalásokról

Az irányelv³ elfogadását a határokon átnyúló fizetési műveletek számának növekedése hívta életre, célja pedig a belső piac kiteljesítése és a teljes gazdasági és monetáris unió irányába történő előrehaladás ösztönzése volt.⁴

Az irányelv szabályozza a határokon átnyúló átutalások átláthatóságának elvét, amely keretén belül megköveteli a szolgáltatóktól az átutalási ügyletekre vonatkozó előzetes és utólagos tájékoztatást. Továbbá a közösségi szabályozó azokat a minimális követelményeket írja elő a pénzforgalmi szolgáltatók számára, amelyet a határon átnyúló átutalási ügyletek kezdeményezése esetén kell figyelembe venniük, illetve betartaniuk. Ezek a kötelezettségek az átutalás teljesítéséhez szükséges időre, a határidőn belül nem teljesített ügyletek esetén a kártérítés fizetésére, az átutalás a megbízással összhangban történő végrehajtására, illetve az átutalás teljesítésének elmaradása esetén az intézmények, szolgáltatók visszatérítési kötelezettségeire terjed ki.

Sajnos a 97/5/EK irányelv, a közösségi szabályzó által várt hatása elmaradt, amint azt a 2001-ben készített és közzétett tanulmányok igazolják.

Összevetve az egy országon belüli fizetésekkel, az ilyen átutalások és határokon átnyúló fizetések általában továbbra is rendkívül költségesek voltak. A Bizottság által készített és 2001. szeptember 20-án közzétett tanulmányból kiderül, hogy a fogyasztók hiányos ismeretekkel rendelkeznek, vagy egyáltalán nem rendelkeznek semmilyen információval az átutalások költségéről.⁵

Az Európai Unió honlapján közzétett adatok szerint, az átutalások átlagköltsége 24,09 € volt 2001 szeptemberében, míg ugyanezek a költségek 1993 és 1994-ben 23,93 ECU és 25,41 ECU voltak, tehát látszólag a bizottság által tanulmányozott utóbbi 8 évben, a költségek azonos szinten maradtak. A legköltségesebb átutalás Görögországból volt kezdeményezve, célország Dánia volt, amely esetben az átutalás összköltsége 60,85 € volt, ezen átlagköltségeket Görögország (47,33 €), Írország (36,08 €) és Olaszország (28,61 €) követi. A legalacsonyabb költségek az átutalások esetében Luxemburg és Belgium között

³ Az Európai Parlament és A Tanács 97/5/EK irányelve (1997. január 27.) a határokon átnyúló átutalásokról, hatálybalépés: 14/02/1997; érvényesség: 31/10/2008; hatályon kívül helyezte: Az Európai Parlament és a Tanács 2007/64/EK irányelve (2007. november 13.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 97/7/EK, a 2002/65/EK, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról és a 97/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁴ 97/5/EK – preambulum 1., 3. pont.

⁵ [_http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/01/294&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/01/294&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en), 2010

voltak észlelhetők, amelyek költségmentesek voltak ugyanazon a bankcsoport keretén belül kezdeményezett átutalások esetében⁶.

2001 márciusában, a 15 tagállamban,⁷ 1480 darab 100 € értékű határon átnyúló átutalást kezdeményeztek, 40 különböző bankszámlát használva. Az átutalások átlagban 2,97 napot vettek igénybe, amely már jelentős csökkenést jelentett 1993 és 1994-ben készített tanulmányokhoz képest, amelyek megállapítása szerint az átutalások átlag ideje 6,61 és 4,79 nap között mozgott⁸.

Az 1999 és 2001-ben készített tanulmányok⁹ átlagosan 3,41 és 3,31 nap átutalási időt mutattak. A leghosszabb átutalási idő Olaszországból Spanyolországba volt, 43 nap. A legrövidebb átutalási idő Németország (0 nap), Görögország (1,82 nap), Írország (1,67 nap) és Luxemburg esetében volt észlelhető, különböző bankokból kezdeményezve a tagállamokban.

A határon átnyúló fizetések magasabb költségei akadályozták a határokon átnyúló kereskedelmet, és emiatt akadályt jelentett a belső piac megfelelő működésében.¹⁰

1.2. 2560/2001/EK rendelet a határokon átnyúló, euróban történő fizetésekről

A 2560/2001/EK rendelet, előírásainak célcsoportja megegyezik a korábbi irányelv által szabályozott személyekével, amelyek egyfelől a szolgáltatók, azaz a bankok és pénzforgalmi intézetek, másfelől az 'ügyfelek', azaz a megbízó vagy a kedvezményezett.

A *rendelet célja* költséghatékonyabb átutalási szolgáltatásokat létrehozni a pénzügyi intézményekben, ennek eredményeképpen pedig tényleges költségcsökkenést elérni az átutalási díjak területén. Ehhez a megvalósítandó célhoz pedig a „költségek transzparenciája” elvének betartásával kell eljutni, a fogyasztók megfelelő tájékoztatásával a kezdeményezett átutalás tényleges költségeiről.

A rendelet a belső piac által nyújtott gazdasági előnyöket próbálja meg eredményesen kiaknázni, a fogyasztók számára, így ténylegesen fellendítvén és megkönnyítvén a Belső Piacon zajló, euróban kezdeményezett átutalásokat.

⁶ Az adatok forrása: Memo 01/294 Brussels, 20th september 2001

⁷ Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Portugália, Spanyolország, Svédország, Anglia, Memo 01/294

⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-01-294_en.htm?locale=en

⁹ Cf. IP/01/992 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/01/992&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, 2010

¹⁰ 2560/2001/EK rendelet, preambulom 6 pont.

A rendelet értelmében,¹¹ a határon átnyúló euróban történő fizetések költségei meg kell egyezzenek a tagállamon belül, euróban teljesítendő fizetések költségeivel, legfeljebb az 50 000 € értékhatárig.

Az a kötelesség, hogy ugyanazt a költségeket alkalmazzák a belső és a határon átnyúló, euróban kezdeményezett kifizetésekre kialakította a bankiparnak azon szükségletét, hogy EU szerte olyan infrastruktúrát fejlesszen ki, amely előírja a költségek csökkenését és javítja a szolgáltatások minőségét a határon átnyúló kifizetési ügyletek esetében.

A fejezetben említettek úgy foglalhatnánk össze, hogy a kutatások eredménye értelmében a fogyasztóknak szükségük van egy átláthatóbb, gyorsabb és olcsóbb pénzügyi rendszerre, amely megfelelő hatékonysággal működik és gazdasági előnyöket biztosít a belső piac állampolgárai számára.

1.3. A 924/2009 rendelet a közösségben történő határokon átnyúló fizetésekről és a 2560/2001/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

A rendelet a határokon átnyúló fizetésekre vonatkozóan olyan szabályokat állapít meg, melyeknek célja, a tagállamon belől teljesítendő kifizetésekre felszámított díjak és költségek megegyezése a tagállamok között ugyanazon valutában kezdeményezett kifizetések díjaival.

A közösségi szabályozás alá vont ügyletek tekintetében, viszont *a törvénykező kiterjeszti a normatívum alkalmazását a határon átnyúló kifizetések mellett a határon átnyúló beszédésekre is.*

Amint azt a Rendelet preambuluma is elénk tárja, a határon átnyúló beszédesi műveletek teljesítése érdekében a pénzforgalmi szolgáltatóknak megfelelő időt kell biztosítani, hogy az elérhetőséghez szükséges technikai követelményeknek eleget tehessenek.

Egy másik terület, amelyre különös figyelmet fordít a törvénykező, az a tagállamokban működő peren kívüli panasztételi és jogorvoslati szervek megnevezése, illetve a jogorvoslati eljárások kidolgozása a pénzforgalmi szolgáltatók és a szolgáltatást igénybe vevő fél között kialakult viták esetében. A rendelet megszégésének következtében visszatartó erejű szankciókat kellene kidolgozni és alkalmazni, amely a szolgáltatókat megfelelően ösztönözné a rendelet betartására.

Egy nagyon fontos szempont, amelynek megemlézése elengedhetetlen, az a rendelet hatálya alá eső ügyletek típusa, amelyek csakis az elektronikusan

¹¹ 1 cikkely 2560/2001/EK rendelet.

lebonyolított fizetési ügyletekre¹² alkalmazandó, ugyanis a manuális beavatkozást vagy humán erőforrást igénybe vevő ügyletek nem annyira költséghatékonyak.

Az elektronikus pénzforgalmi ügyletek automatizálásának megkönnyítését az egységes IBAN számlaszám és a pénzforgalmi szolgáltató azonosító száma, BIC biztosítja,¹³ amely egységesen létező adat az uniós pénzforgalmi szolgáltatók esetében. Ezen azonosító adatokat közölni kell a pénzforgalmi szolgáltatók között, illetve fel kell tüntetni a számlakivonatokon vagy mellékletein,¹⁴ ez a tájékoztatás ingyenes a fogyasztók számára.

A rendelet szabályozza a bankközi díj¹⁵ maximális mértékét is, amelyek általában nagy szerepet játszanak és hozzájárulnak a költségkülönbségekhez. Ezt a rendelet 2012. november 1-jétől maximálisan 0,088 euró értékben határozza meg. (6 cikk)

Azon beszedések, amelyek a belföldi beszedési megbízási műveletek teljesítésére elérhetőek, elérhetőnek kell lenniük a fizető fél számára egy másik tagállamban található pénzforgalmi szolgáltatón át kezdeményezett beszedési műveletek teljesítésére is. Ezen rendelkezések, csak a fogyasztók rendelkezésére álló beszedési megbízási műveletekre alkalmazandóak¹⁶. A rendelet alkotói, figyelembe véve a megvalósítandó technikai fejlesztéseket a határon átnyúló megbízási műveletek teljesítésének érdekében, ugyanakkor az adat-hozzáférési nehézségeket, a pénzforgalmi szolgáltatóknak egy év időperiódust adott a határon átnyúló beszedési műveletek elérhetőségének biztosítása érdekében, amelyet 2010. november 1-jétől tett kötelezővé. Azon tagállamok megfelelési időpontjaként, amelynek nem pénzneme az euró, 2014. november 1-jét jelöli meg.

A rendelet, amint azt már a fentiekben is bemutattuk, a hatályon kívül helyezett jogi norma által 'fedetlenül' hagyott területeket is szabályozni próbálja, amelynek keretén belül, kötelezi a tagállamokat a rendeletnek való megfelelés

¹² A fizetési művelet a fizető fél vagy a kedvezményezett által, vagy a kedvezményezetten keresztül kezdeményezett pénzbefizetés, -átutalás vagy -felvétel, függetlenül a fizető fél és a kedvezményezett közötti alapkötelezettségektől., 2560/2001/EK 2 cikk, fogalom meghatározások.

¹³ Kezdetben az IBAN és a BIC kód feltüntetése csak az Európai Unió tagállamai és Norvégia, Svájc, Lichtenstein között volt kötelező, majd az EPC ezt kiterjesztette az összes kifizetési ügyletre 2006. január 1-jétől kezdődően. Az IBAN és BIC számlaszámok és azonosítószámok egyik első alkalmazója az Eiger System, Európa vezető szolgáltatója az automatizált bankolási szolgáltatásokban, e kereskedelemben, amely sürgősen tájékoztatta a szervezeteket az IBAN és a BIC kötelező használatára az Euró átutalások esetében. IBAN's and BIC's to become mandatory for Euro cross-border payments, *M2PressWIRE*, oct 18, 2005, forrás EBSCOhost, 2011.

¹⁴ 924/2009/EK rendelet, 4 cikkely.

¹⁵ A fizető fél és a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatói között az egyes beszedési megbízási műveletért fizetett díj.

¹⁶ 924/2009/EK rendelet, 8 cikk.

biztosításáért felelős illetékes hatóságok megjelölésére, illetve ezek közlésére a Bizottságnak.¹⁷

A hatályon kívül helyezett rendelet egyik másik hiányossága a peren kívüli panasztételi és jogorvoslati eljárások szabályozása, amelynek létezése ugyanúgy a pénzforgalmi szolgáltató, mint a szolgáltatások igénybe vevőinek előnyére szolgál, abban az esetben hogyha a fogyasztó a rendelet rendelkezéseit megsérteni véli a pénzforgalmi szolgáltató által.¹⁸

2. A jogalkotó által választott másodlagos jogforrás változtatásának indokai

Kérdés az, hogy a közösségi jogalkotó milyen jellegű szabályzással ért el megfelelő piaci hatást a határon átnyúló kifizetések egységesítésére vonatkozólag, illetve az egységes szolgáltatási körülmények megjelenése esetében milyen, a piacot befolyásoló, gazdasági szempontból kulcsfontosságú elemek szabályzásával ért el változást a piaci mutatók alakulásában?

Az előbbi szabályozást irányelveként szerette volna a tagállamok törvénykezésébe ültetni a közösségi jogalkotó, amely¹⁹ az elérendő célt tekintve valamennyi címzett tagállamot kötelezi, de a tagállami szervekre hagyja a módszerek és az eszközök megválasztásának jogát. Címzettjei tehát a tagállamok, ezáltal, ha az irányelvnek az is a szándéka, hogy a tagállamok jogalanyait valamilyen joghoz juttassa, annak 'formába öntése' a tagállam jogalkotásának feladata. (Várnai-Papp [2002]p.163)

Mivel a pénzforgalmi piac tagállami szinten, a társadalmi-gazdasági viszonyok szükségleteinek megfelelően kialakított szolgáltatásokat foglalja magába, ezért az irányelvnek az irányelv nem hozott teljes egységesítést ezen a területen, csupán egyes szabályozott elvek jelenlétét biztosította a tagállamok belső piacán.

A közösségi jogalkotó, továbbá a rendeleteken²⁰ át történő szabályozást tartotta a leghatékonyabb megoldásnak, amely minden elemében kötelezően alkalmazandó, illetve minden közvetítés, további tagállami aktus, végrehajtásról szóló rendelkezés nélkül a tagállamok jogának részévé válik (Várnay-Papp

¹⁷ Több információt a http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-924_2009/competent_authorities_en.pdf

¹⁸ Több információt a http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-924_2009/redress_bodies_en.pdf

¹⁹ EUMSZ 288. cikk, korábbi EKSZ 249. cikk.

²⁰ A rendelet általános hatállyal bír, minden elemében kötelező és valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandó. EUMSZ 288. cikk, korábbi EKSZ 249. cikk.

[2002] pp.157–158), ezért sokkal célszerűbb az egységes rendszer kialakításának szabályozásában.

Ugyanakkor nem elhanyagolhatóak az említett jogi dokumentumok *címzettjei* sem, míg az irányelv esetében, ennek címzettje a tagállam, addig a rendeletek címzettjei a jogalanyok általánosan meghatározott köre, a Bíróság értelmezésében.²¹ Ezáltal, tehát a törvénykező közelebb került a tagállamokban működő pénzforgalmi szolgáltatókhoz, reális képet alkotván a piaci kereslet és kínálat, illetve a piacon jelen lévő szolgáltatások viszonyáról.

Mint azt a rendelet célja is sugallja *a közösségi jogalkotó a piaci mutatók változását, a határon átnyúló ügyletek költségcsökkenésén át érte el*. Tehát a szabályzási 'reform' célja egy új árstruktúra kialakítása volt a pénzforgalmi szolgáltatások esetében.

Mivel ezt a költségcsökkenést kötelezően alkalmazandó rendeleten át fogadta el a közösségi szabályozó, ezért ezt alkalmazni kellett minden pénzforgalmi szolgáltatást nyújtó szolgáltató által.

A kötelező alkalmazása ezen új árkonceptciónak jogi szempontból újabb megválaszolatlan kérdéseket von maga után. Milyen esetben és milyen mértékben van joga a szabályozónak, a szolgáltatók árstruktúráját befolyásolni?

Továbbá az új szabályozás értelmében, *milyen jellegű az átváltási díj maximális mértékének meghatározása?* Amint azt a tanulmányozott kutatási terület elsődleges alkalmazása következtében készített tanulmányok²² alapján megállapítható, a szabályozó elsődleges célja a verseny szintjének növelése a pénzforgalmi szolgáltatások esetében.

Kérdés az is, hogy az átváltási díj maximális mértékének szabályozása egyes pénzforgalmi szolgáltatók esetében, amelyek magasabb költséggel dolgoztak, esetlegesen más piacon lévő szolgáltatás árainak növekedéséhez vezethet-e?

Habár a kutatás témájául választott terület relatív érintetlen és kiaknázatlan, mégis a határon átnyúló átutalások és általánosan a pénzforgalmi szolgáltatók hozzáférhetősége, elérhetősége nagyon fontos eleme a pénzforgalmi szolgáltatók között folyó piaci versenynek, illetve a határon átnyúló kereskedelem egyik alappilléret képezi.

Ezért a fent vázlatosan bemutatott jogi dokumentumokat és ezek hatását úgy gondolom, nem lehet elhatárolva vizsgálni olyan jogágaktól, amelynek politikáját és koncepcióját ezek a rendelkezések közvetlen módon befolyásolják. Ezek a jogágak a versenyjog és versenypolitika, fogyasztóvédelem, visszavezetve pedig a másodlagos jogot az elsődleges joghoz talán két alap-szabadságot említhetnénk meg a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását.

²¹ C 16, 17/62, Confederation Nationale des Producteurs de Fruit et Legumes v. Council (1962) ECR 471, Jogi háttér (Ground of judgement) I. 2. pontja.

²² http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/competition_en.pdf, 2010, http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/impact_en.pdf 2010

3. A pénzforgalmi szolgáltatások fejlődése a piaci verseny, versenypolitika tükrében

Ilyen téren, a határon átnyúló átutalásokra vonatkozó jogi normák egy *fokozatos és piacorientált fejlődést mutatnak a pénzforgalmi szolgáltatások piacán.*

A pénzforgalmi szolgáltatásokat befolyásoló közösségi politikák közül, egyik ilyen a versenypolitika, amelyen át az uniós jogalkotó egy olyan belső pénzforgalmi piacot kíván teremteni, amelyben a versenyfeltételek a szolgáltatók számára azonosak, ezzel előlendítvén és megfelelő feltételeket teremtve a belső piac működéséhez. Ugyanakkor, befolyásolja az áruk szabad mozgását,²³ ezek ellenértékének kifizetését, amely tagállamok közötti pénzforgalmi ügyleten át jöhet létre, a szolgáltatásnyújtás szabadságát²⁴, amely megnyitja a tagállamok kapuit a pénzforgalmi szolgáltatók előtt és a tőke mozgások és a fizetések szabadságát, amelyek keretén belül a hatvanas években során született irányelvek alapján megtaláljuk a pénzpiaci ügyleteket is. (Várnay–Papp [2002] p. 389.)

Érdemes megjegyezni, hogy a bankszektorok versenyképességének növekedése az esetek egy részében a jövedelmezőség csökkenésével járt együtt, miközben a termelékenység nőtt és az egységnyi munkaköltség csökkent. A pénzügyi szektorok egységes európai piacra való felkészülésének általános tanulságaként levonható, hogy a liberalizálás azokban az országokban fejtett ki különösen kedvező hatást, ahol az Európai Unió által inspirált deregulációt megelőzte a nemzeti dereguláció. (Várhegyi–Gáspár [1997] p. 99)

A versenyhatások által, az unió intézményei biztosították a pénzforgalmi piacon a termékek alacsonyabb árát, jobb szolgáltatásminőséget, ösztönözték a pénzforgalmi szolgáltatókat a hatékonyság fokozására, illetve ezen versenypolitika alkalmazásán át kibővítették a fogyasztók választási lehetőségeit a pénzforgalmi szolgáltatások területén.

A verseny támogatásán át elősegíthető a piaci versenygyakorlat kialakulása, amelyhez szükséges a versenyt a szabályozott ágazatokba bevezetni. A törvényező célja pedig a tökéletes verseny feltételeinek kialakítása. Tökéletesnek mondható pedig egy olyan versenyszituáció, amely esetében az adott piacon egyfelől nagyszámú, hasonló nagyságú, erejű eladó, másfelől nagyszámú vevő található. A tökéletes verseny működésének a legfontosabb piaci tényezője az ár,

²³ Az EK-Szerződés 23. cikke szabályozza, amely kimondja a tagállamok közötti exportra és importra kivetett vámok, és bármilyen azzal azonos hatású díj tilalmát, illetve a 25. cikk az adójellegű vámokra is kiterjeszti a tilalmat.

²⁴ Az EK-Szerződés 49–50. cikke szabályozza, amely kimondja, hogy tilos a Közösségen belől a szolgáltatások nyújtásának korlátozása, illetve meghatározza a szolgáltatás fogalmát, amelyet rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtanak, de nem vonatkoznak rá az áruk, tőke és a személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezések

a tökéletes verseny pedig két fő előnyt biztosít a fogyasztók számára, és pedíg az árak alacsony szintjét és a hatékony termelést. (Tóth [2007] p. 20-21)

Mivel a szabályozott terület egyik első hatékony lépése a 2001-ben elfogadott rendelet, ezért a versenypolitika és a piaci politika fejlődésének követése is ettől az időperiódustól indokolt. Úgy gondolom, hogy a hatékony jogalkalmazás változásokat idéz elő a közösség belső piacán, amely befolyásolja a piaci szegmensek kapcsolatban álló politikákat, esetünkben a versenypolitikát.

A versenypolitika alkalmazásának általános célja *egy versenyképes és hatékony európai pénzforgalmi piac létrehozása*. Ezen törekvések hozzájárulnak a fogyasztói jólét növeléséhez, illetve egy dinamikus, ismeretalapú európai gazdaság létrehozásához illetve jelentős gazdasági fejlődés eléréséhez.²⁵

Figyelembe véve, hogy az egységes pénznem bevezetése 2001. január 1-jétől kezdődött, az egységesítés, integráció fogalma új jelentést és talán kezdő lendületet kapott, amely segít majd véghezvinni a megálmodott célokat, mint például globalizáció, piaci liberalizáció, integráció. Az egységesítés viszont, a piaci integráció kétségtelenül a verseny szintjének növekedését eredményezte, ugyanis a körülmények azonossá válása, azaz a közös pénznem bevezetése, elérhetővé tette és egységesítette a piaci szolgáltatókat és szolgáltatásokat.

*Ugyanakkor ez az egységesítés a versenypolitika szempontjából egyes piaci akadályokra is fényt derített, amelyre a Bizottság gyors és hatékony választ próbált adni.*²⁶

*Az egységes pénznem bevezetését, amint azt a Bizottság is megállapítja jelentős fejlődés követi a pénzforgalmi piacon a versenyjog alkalmazására vonatkozólag.*²⁷ A pénzügyi szolgáltatások viszont nem kizárólag a pénzforgalmi ügyletek körét tartalmazzák, ezért egy folyamatos fejlődést figyelhet meg a biztosítások és ezek európai szabályzásának területén is²⁸.

A banki szolgáltatásokra vonatkozólag, a Bizottság vizsgálta a Master Card többoldalú bankközi díjait²⁹ is a határon átnyúló fizetőkártya ügyletek esetében az EU-és az EGT keretén belül. Amint az, a 2003. évi versenyjogi jelentésben is

²⁵ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2001/en.pdf, 60, letöltés dátuma 2012.

²⁶ Erre vonatkozólag említhetjük a Case COMP 29373/09.08.2001 Visa International ügyet, majd ugyancsak a Visa International esetében a többoldalú átváltási díjakra vonatkozó ügyet 2002 -ben Case COMP/D-1/29.373 (OJ L 318, 22.11.2002).

²⁷ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2002/en.pdf, 58, letöltés dátuma 2012

²⁸ A Bizottság 358/2003/EK rendelete (2003. február 27.) a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a biztosítási ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, közzétéve HL L 53., 2003.2.28., pp. 8–16.

²⁹ COMP/34.579.

említésre kerül, a bankközi díj költségalapú és átlátható kell, legyen, illetve meg kell határozni ennek maximális értékét a kereskedők és fogyasztók érdekében.³⁰

A pénzügyi szolgáltatások ágazata esetében a versenypolitika szigorú alkalmazásának, pozitív befolyása lehet az európai gazdaság versenyképességére és növekedésére, valamint a belső piac működésére, megerősítve a fogyasztók érdekeit és bizalmát.³¹ Ugyanazon dokumentum³² megállapítja, hogy a versenypolitika három tekintetben nyújthat jelentős hozzájárulást, a *tudásalapú társadalom előmozdítása területén*, amely esetben az erős versenynyomás fokozottan ösztönzi a társaságokat, hogy innovációval, kutatásokkal és fejlesztéssel foglalkozzanak, amely hozzájárulhat az EU gazdaságának dinamikusabbá tételéhez; a *belső piac fellendítése területén*, amely a papíralapú megvalósulása után 12 évvel még nem használta ki teljes kapacitását. A kapacitás kihasználásának elmaradása okaként a határokon átnyúló kereskedelem előtt álló akadályokat azonosítja. Az akadályok leküzdését a szabályozói keret által teremtett környezet segítheti elő, amely ténylegesen serkenti a versenyt, előnyben részesítvén az innovációt és új piacra lépést, illetve segít a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtésében; a *kedvező üzleti légkör megteremtésének előmozdítása területén*, amely esetében a versenypolitika nagymértékben képes hozzájárulni az üzlet számára kedvező feltételek megteremtésében. A dolgozatban tanulmányozott határon átnyúló pénzforgalmi szolgáltatások területén, a versenypolitika segít az egységes szabályok kifejlesztésében, amelyek szükségesek a határon átnyúló szolgáltatások működéséhez.

Ezt a periódust (2004), az Unió bővítését követően,³³ a gazdasági növekedés, illetve a belső piac növekedése jellemezte, amely egy folyamatos és fokozatos fejlődés része. Az EU-bővítés feltételezte ugyanakkor a jogszabályok harmonizálását és folyamatos megújítását az új gazdasági, szociális helyzetnek megfelelően, ezért számos irányelv-módosítási javaslat, pénzügyi cselekvési terv született.³⁴

³⁰ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2003/en.pdf, 57, letöltés dátuma 2012.

³¹ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2004/hu.pdf, 13 oldal, letöltés dátuma 2012.

³² http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2004/hu.pdf, 14 oldal, letöltés dátuma 2012.

³³ 2004 -ben csatlakoztak az Európai Unióhoz a következő államok: Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia.

³⁴ A Tanács 2004/106/EK irányelve a tagállamok illetékes hatóságainak a közvetlen adózás, a bizonyos jövedéki adók és a biztosítási díjak adózása területén történő kölcsönös segítségnyújtásról szóló 77/799/EGK tanácsi irányelv, valamint a jövedékiadó-köteles termékekre vonatkozó általános rendelkezésekről és e termékek tartásáról, szállításáról és ellenőrzéséről szóló 92/12/EGK irányelv módosításáról; a 2004/39/EK irányelv a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelvhatályon kívül helyezéséről, az

Megállapíthatjuk tehát, hogy ebben az időszakban az unió régi és új állampolgárai ismerkedtek a belső piac által nyújtott lehetőségekkel, illetve ismerkedtek a piac által felkínált jogaiknak gyakorlási lehetőségeivel.

Majd „A Lisszaboni Stratégia új kezdete”³⁵ tovább folytatja a belső piac által nyújtotta előnyök kiaknázásának tervét, központi céljaiként, pedig Európát vonzóbbá szeretné tenni befektetési és munkavégzési szempontból. Az európai növekedés mozgatórugójaként a tudást és innovációt ajánlja, illetve a szakpolitikák olyan jellegű alakítását, amely által a vállalkozások több és jobb minőségű munkahelyeket tudjanak teremteni. Jelentős hangsúlyt fektettek a versenyképesség fokozására és ennek alapjainak megújítására, a termelékenység növelésére és a szociális kohézió erősítésére. A pénzügyi szolgáltatások piacán pedig kulcsfontosságú reformokat javasol.

A közösségi szabályozó ugyanakkor hangsúlyt fektet a versenypolitika nem megfelelő alkalmazásának okaira és ezek meghatározására is, mint a piac felaprózottsága, az áruk rugalmatlansága és az ügyfelek mobilitásának hiánya, illetve a piacra lépési korlátok valamint a fizetőkártya kibocsátóinak és vevőinek nagyfokú összefonódása.³⁶

A pénzügyi szolgáltatások szempontjából fontosnak mondható, az átláthatósági kezdeményezésről szóló zöld könyv,³⁷ amelyet majd később az egységes piaci lakossági pénzügyi szolgáltatásokról szóló zöld könyv³⁸ követett, ugyanis ezek a szolgáltatások az uniós állampolgárok mindennapjainak részét képezik.

A kutatásra és a belső piac kielemezésére fordított időszak elteltével, a pénzügyi szolgáltatások piaca és az erre vonatkozó szabályozások elfogadása új lendületet kapott.

A pénzügyi szolgáltatások, továbbra is a versenypolitika fő célterületét képezi. A pénzügyi piacok és egyéb hálózatos ágazatok megfelelő működésének biztosítása nemcsak a fogyasztói vásárlóerő vonatkozásában jelentős, hanem az EU átfogó versenyképessége tekintetében is.³⁹

Európai parlament és Tanács 2004/18/EK irányelve az építési beruházásra, árubeszerzésre és szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról, a Tanács 2004/56/EK irányelve a tagállamok illetékes hatóságainak a közvetlen adózás, a bizonyos jövedéki adók és a biztosítási díjak adózása területén történő kölcsönös segítségnyújtásról szóló 77/799/EGK irányelv módosításáról.

³⁵ COM (2005) 24 végleges

³⁶ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2006/hu.pdf, 23, letöltés dátuma 2012.

³⁷ COM (2006) 194 final.

³⁸ COM (2007) 226 final.

³⁹ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2007/hu.pdf, 3, letöltés dátuma 2012.

2007. év decemberében tette közzé a Bizottság a 2008–2010-es Lisszaboni közösségi programról szóló javaslatát,⁴⁰ a Lisszaboni közösségi program megerősítése és megújítása címmel. A program alapjaként szolgáló és úttörőként számon tartott két dokumentum, a pénzügyi szolgáltatásokról szóló cselekvési terv⁴¹ és a szolgáltatási irányelv,⁴² amelyek elfogadásával, illetve megvalósításával jelentős előrelépést tettek az egységes piac jogi keretének javítása érdekében. Az első lépés az egységes piac megvalósításában, a jogi keret harmonizálása a pénzforgalmi szolgáltatásokra vonatkozóan, hogy ezek a szolgáltatások ugyanolyan módon szabályozott kereteken belől legyenek elérhetők a fogyasztók számára Európa szerte.

Ugyanakkor a Lisszaboni közösségi programról szóló javaslat 5 pontja a belső piac egységes működésének megerősítése, a szolgáltatások versenyének fokozása és a pénzügyi szolgáltatások piacának integrációja.⁴³

A többéves kutatások megállapították, hogy az EU-ban a szolgáltatások terén kisebb a verseny, mint az áruk esetében. A verseny élénkítése és a hatékonyság növelése hozzájárul az egységes piac kialakításához a pénzforgalmi szolgáltatások esetében.⁴⁴

A bankiparban a lakossági banki szolgáltatások piacaival kapcsolatos ágazati vizsgálatról szóló végleges jelentés,⁴⁵ megállapította, hogy a lakossági banki szolgáltatások területén a verseny nem megfelelően működik, a piacok továbbra is a nemzeti határok mentén vannak széttöredezve.

Összegezve a Bizottság által 2007-ben kibocsátott dokumentumokat, megállapíthatjuk, hogy az elkészített tanulmányokon át a törvénykező világosan rámutatott olyan tényleges hiányosságokra és versenytorzító, illetve versenykorlátozó

⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0804:FIN:hu:PDF>. A 2000 márciusában Lisszabonban tartott európai tanácson fogadták el az állam- és kormányfők a lisszaboni stratégiát, amely az európai munkahelyteremtést és gazdasági növekedést célzó cselekvési és fejlesztési terv. A 2005-ben elfogadott "Közös munkával a növekedésért és munkahelyekért, a Lisszaboni stratégia továbbfejlesztése", a megújult cselekvési program tartalmazta a "belső piac kibővítésének és elmélyítésének" célját, ennek megvalósítása érdekében pedig elengedhetetlen a kiemelt figyelem a pénzügyi szolgáltatások piacára. Az európai polgárok számára elengedhetetlen a magas színvonalú közérdekű szolgáltatások nyújtása elérhető áron. Bővebb információ a http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/com/2005/com2005_0024hu01.pdf, http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs/pdf/COM2005_330_hu.pdf oldalakon,

⁴¹ http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/actionplan/index/action_en.pdf

⁴² Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK irányelve (2006. december 12.) a belső piaci szolgáltatásokról, Hivatalos Lap L 376., 27/12/2006., pp. 0036 - 0068

⁴³ Com 2007 (804) végleges, 4.

⁴⁴ Com 2007 (804) végleges, 8–9.

⁴⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0033:EN:NOT>, letöltés 2012, COM (2007) 33. végleges, p. 3

akadályokra és tényezőkre, amelyek elhárításával egy új fejlődési szakasz indítható el a belső piacon (pl. átváltási díjak, piaci monopólium).

A Bizottság szerint az *egységes piac kiépítése csak akkor fejeződhet be, hogyha a munkaadók, munkavállalók és fogyasztók saját érdekének tekintik azt,*⁴⁶ illetve a jobb szabályozás nagyobb átláthatóságot teremt a fogyasztók szempontjából, ennek megvalósítása érdekében pedig új lendületre van szükség a szabályozások tökéletesítése érdekében, hogy ezek meg tudjanak felelni az új kihívásoknak

A fent elemzett adatok alapján levonhatjuk a következtetést, hogy a 2007. év valódi áttörést jelentett elsősorban annak a felismerésében, hogy a pénzforgalmi szolgáltatások milyen jelentős behatással bírnak a belső piac kialakításában, illetve ennek tökéletesítésében, és hangsúlyozódik a szabályozó szervek által kibocsátott dokumentumokban a versenyjog és a szolgáltatások piacának szoros kapcsolata.

A 2000 – 2007. évi időszakot a pénzforgalmi szolgáltatások terén a fokozatos fejlődés jellemzi a pénzügyi piac integrációja, a globalizáció fele. A globalizáció – amely egyrészt kihívás, másrészt lehetőség – olyan tényező, amely egyre nagyobb jelentőségre tesz szert. A kihívásnak csak úgy lehet megfelelni, ha az egységes piacon rejlő összes lehetőséget kihasználjuk.⁴⁷

Sajnos az elkövetkező időszak ezt a fejlődésvonalat élesen megszakítja, mondhatnánk, hogy az eddig felépített vár befejezetlenül marad és olyan politikák elfogadását teszi szükségessé, amely az eddig elért eredmények megtartására koncentrál.

A belső piacot, legfőképpen a pénzügyi piacot meghatározó irányvonal a gazdasági válság lett, amely az unió tagállamait sújtja.

A pénzügyi szolgáltatások területén az Európai Unió Bizottsága által elkészített 2008. évi jelentésben⁴⁸ a versenypolitikáról, elsőként mint a gazdasági élet meghatározó tényezőjét a pénzügyi válság jelenségét találjuk.

A pénzügyi válság hatásainak enyhítése, illetve a pénzügyi stabilitás helyreállítása érdekében sok tagállam kormánya intézkedéseket fogadott el, amelyeknek fő célja a pénzpiacok iránti bizalom helyreállítása és a súlyos hitelmegszorítások kockázatának a legkisebbre csökkentése.

⁴⁶ Bizottsági vélemény az egységes piac felülvizsgálatáról, HL C 93, 2007.04.27, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:093:0025:0030:HU:PDF>, letöltés 2012., p. 25 1.1.1. pont.

⁴⁷ Bizottsági vélemény az egységes piac felülvizsgálatáról, HL C 93., 2007.04.27. p. 27., 3.2. pont.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2008/hu.pdf, 15 oldal, letöltés 2012., AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA, Brüsszel, 23.7.2009, COM(2009) 374. végleges, A BIZOTTSÁG JELENTÉSE 2008. évi jelentés a versenypolitikáról. {SEC(2009) 1004}

A Bizottság iránymutatást⁴⁹ és útmutatókat⁵⁰ adott ki, amelyek lehetővé tették a nemzeti intézkedések gyors válságkezelő intézkedéseinek kidolgozását és jóváhagyását, illetve több esetben is szerkezetátalakítási és megmentési célú támogatást adott ki a kezességvállalási program, feltőkésítési program, eszköz-felvásárlási program illetve holisztikus programokon át. A Bizottság számos olyan intézkedést⁵¹ hozott, amellyel segítséget próbált biztosítani a reálgazdaságban adódó helyzet megoldására illetve a hitelmegszorítások enyhítésére.

A reformokat a november 15–16-i washingtoni G20-csúcstalálkozón lefektetett alapelvek alapján – átláthatóság, a banki szolidaritás, a felelősségvállalás, a feddhetetlenség és a globális kormányzás – kell majd végrehajtani.⁵²

Sajnálatos módon az egységes euró fizetési térség (SEPA), ilyen gazdasági nehézségekkel küszködő időszakban⁵³ kezdte meg működését. A SEPA célja az euróban teljesített pénzügyi szolgáltatások olyan integrált piacának a megvalósítása, amelyre a hatékony verseny jellemző, és amely nem tesz semmilyen különbséget az Unión belül a határokon átnyúló és a belföldi pénzforgalom között.

Mindezen tevékenységek mellett a Bizottság folyamatosan nyomon követte a jogi normatívumok hatását is a piacon, illetve február 11-én jelentést⁵⁴ fogadott el a határokon átnyúló, euróban történő fizetésekről szóló rendelet⁵⁵ végrehajtásáról.

A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a rendeletet módosítani kell annak érdekében, hogy az jobban alkalmazkodjék a piaci helyzethez (a SEPA létrehozása) és összhangban álljon a belső piaci fizetési szolgáltatásokra vonat-

⁴⁹ „A pénzügyi intézetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékokról szóló közlemény (HL C 10., 2009.01.15. p. 2).

⁵⁰ Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazásáról szóló közlemény (HL C 270., 2008.10.25. p. 8)

⁵¹ „Ideiglenes közösségi keretrendszer a finanszírozási lehetőségek elérésének támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban” HL C 16., 2009.01.22. p. 1

⁵² A BIZOTTSÁG JELENTÉSE 2008. évi jelentés a versenypolitikáról {SEC(2009) 1004}, p. 18

⁵³ 2008. január 28.

⁵⁴ Com(2008) 64 (HL C 207., 2008.08.14.) Report from the Commission to the European Parliament and the Council of [...] on the application of Regulation (EC) No 2560/2001 on cross-border payments in euro, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0064:FIN:EN:PDF>

⁵⁵ 2560/2001/EK rendelet (HL L 344., 2001.12.28.), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2560:20011231:HU:PDF>, hatályon kívül helyezve Az Európai Parlament és a Tanács 924/2009/EK rendelete által, HL L 266., 2009.10.09. pp. 11–18, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:266:0011:0018:HU:PDF>

kozó irányelvvel.⁵⁶ E jelentés alapján a Bizottság október 9-én javasolta az említett rendelet rendelkezéseinek módosítását.⁵⁷

Annak érdekében, hogy az Európai Unióban kialakuljon az elektronikus-pénz-szolgáltatások valódi egységes piaca, a Bizottság október 13-án elfogadta az elektronikus-pénz irányelv⁵⁸ és a pénzforgalmi irányelv⁵⁹ módosítására vonatkozó irányelvjavaslatot.⁶⁰ A javaslat célja, hogy új, innovatív és biztonságos elektronikus-pénz-szolgáltatások kifejlesztését tegye lehetővé, piachoz való hozzáférést biztosítson az új szereplőknek, valamint elősegítse a piac összes szereplője közötti valódi és hatékony versenyt.

Az egységes piac 'elérhetősége' azonban még mindig akadályokba ütközik. Ilyen értelemben, az Európai Bizottság határokon átnyúló e-kereskedelemről szóló jelentése szerint⁶¹ valamely másik tagállamban online vásárolni próbáló európai fogyasztók megrendeléseinek 60% át visszautasítják.

A kutatás azt állapította meg, hogy a kereskedő nem vállalta az áru kiszállítását a vásárló lakóhelye szerinti országba vagy nem kínált fel a határokon át is használható, megfelelő fizetési módot⁶². A fogyasztók legkevésbé Lettországból, Belgiumból, Romániából és Bulgáriából tudtak külföldön vásárolni.

Meglina Kuneva biztos a következőket nyilatkozta: „A kutatás eredményei megdöbbentőek, hiszen immár konkrét tények és számok mutatják, hogy a fogyasztók számára mennyire nem működik az európai egységes piac az online kiskereskedelem terén. A hatalmas európai piacon a fogyasztótól csupán egyetlen egérgattintásnyira kellene lenniük a jobb ajánlatoknak és a nagyobb termékválasztéknak. Ehhez képest a valóságban a vásárlók jórészt még mindig az országhatárok közé vannak szorítva. Ily módon Európa fogyasztóitól megtagadják a szélesebb választékot és a jobb ár/érték arányt, pedig nem ezt érdemlik.

⁵⁶ 2007/64/EK irányelv (HL L 319., 2007.12.5.), HL L 319., 2007.12.5. pp. 1–36, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:319:0001:0036:HU:PDF>

⁵⁷ Com(2008) 640, 8 oldal, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2008:2599:FIN:HU:PDF>

⁵⁸ 2000/46/EK irányelv (HL L 275., 2000.10.27.), hatályon kívül helyezve Az Európai Parlament és a Tanács 2009/110/EK irányelve az elektronikus-pénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról, valamint a 2000/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 267., 2009.10.10., 7–17. o, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:267:0007:0017:HU:PDF>

⁵⁹ 2007/64/EK irányelv (HL L 319., 2007.12.5.)

⁶⁰ Com(2008) 627, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2008:2572:FIN:HU:PDF>

⁶¹ COM(2009)557 végleges, p. 6.

⁶² COM(2009)557 végleges, p. 7.

Egyszerűsíteniük kell azt a jogi labirintust, amely megakadályozza az internetes kereskedőket abban, hogy termékeiket más országokban is árusítsák.⁶³

A pénzügyi szolgáltatások területén a Bizottság április 23-án olyan irányelvjavaslatot⁶⁴ fogadott el, amelynek célja az elszámolások véglegességéről és a pénzügyi biztosítékokról szóló két fő közösségi jogi eszköznek⁶⁵ a pénzügyi piacok alakulásához és a szabályozás módosulásaihoz való hozzáigazítása.

Ezt a szabályozásilag, a piaci követelményeknek és a gazdaság helyzet követelményeinek megfelelő aktív időszakot olyan dokumentumok kibocsátása követte, amelyek a gazdaság élénkítésére fektetnek hangsúlyt.⁶⁶ A gazdasági fellendülési terv fő pillérei a vásárlóerő megerteremtése a gazdaságban, amelynek hatása a kereslet ösztönzése és a bizalom helyreállítása, amely összhangban van a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseivel, illetve a meghatározott elsőbbséget élvező cselekvési területekkel.⁶⁷

A gazdasági fellendülés mozgatóerői között, a pénzforgalmi szolgáltatások területén a belső piacot említeném, illetve a versenyképességet, amely a válság idején a fogyasztói árak szintjén dönti el a pénzforgalmi szolgáltatók fennmaradásának kérdését.

Amint azt a bemutatott fejlődési szakaszok alapján megállapíthatjuk, az idáig elméleti alapokat lefektető normatívumok gyakorlatba ültetése történt meg a 2008. évben, a SEPA elindításával, amely további fejlődési kapukat tárt fel a pénzforgalmi szolgáltatók előtt és egy olcsóbb, kényelmesebb és biztonságosabb termékskálát a fogyasztók előtt.

Elgondolkodtató, az a tény, hogy a közösségi jogalkotó, hogyha ilyen sikerrel vitte véghez tervét egy olyan időszakban, amelyre a pénzforgalmi szolgáltatások hanyatlása volt jellemző, milyen fejlettségi szintet érhetett volna el ez a koncepció, hogyha egy olyan időszakban indul, amelyben a tagállamok gazdasága és a pénzforgalmi szolgáltatók nincsenek befolyásolva a gazdasági válság által.

Nagy a valószínűsége, hogy abban az esetben, hogyha a SEPA elindítása egy nagyobb időperiódussal előzte volna meg a gazdasági válság beköszönését, a pénzforgalmi piacon elért fejlődés szintje jóval dinamikusabb hatást váltott volna ki.

A következő évek gazdasági fejlődési vonalát is a pénzügyi válság határozza meg. A válság hatásainak minimalizálása, a bankok összeomlásának megelőzése céljából és a kezességvállalás, a feltőkésítés és állami támogatásokra vonatkozó programok alkalmazása és ebben az esetben adandó iránymutatás meg-

⁶³ IP/09/1564, 2009 október 22, p. 1

⁶⁴ Com(2008) 213 (HL C 202., 2008.8.8.).

⁶⁵ 98/26/EK irányelv (HL L 166., 1998.6.11.) és a 2002/47/EK irányelv (HL L 168., 2002.6.27).

⁶⁶ Com(2008) 800, Com(2008) 876.

⁶⁷ Tudás és innováció, üzleti környezet, foglalkoztatás, energia és éghajlatváltozás.

határozása érdekében a Bizottság elfogadta a feltőkésítésről szóló közleményt,⁶⁸ amelyet az EKB-bal és a tagállamokkal szoros együttműködésben dolgozott ki. Ezt követően a Bizottság szerkezet átalakító közleményt⁶⁹ fogadott el, amely a rövid távú megmentési célokon túl, az üzleti modellek strukturális változtatásainak végrehajtásához is támogatást nyújt, igazodván a pénzügyi válság nehéz körülményeihez.

A bankok visszafogták hitelezési tevékenységüket az előbbi évekhez képest, kockázatkerülőbbé váltak, ezért a vállaltok és ugyanakkor a természetes személyek is, nehezebben jutottak hitelhez. Ennek leküzdése érdekében a bizottság olyan finanszírozási keretrendszer⁷⁰ dolgozott ki, amely az engedélyezhető kezességvállalási díj kiszámításakor figyelembe veszi a különböző szintű hitelbiztosítékot. Ezek az intézkedések megakadályozták a pénzügyi rendszer összeomlását, hozzájárulván a piacok újbóli megnyitásához, pénzeszközöket biztosítván a reálgazdaságnak.

A versenypolitika ebben a gazdaságilag nehéz időszakban is a piacok stabilitásának megőrzésén fáradozott, illetve megpróbálta fenntartani a versenyt a belső piacon, figyelembe véve a változó gazdasági realitásokat, ezáltal stabilizáló szerepet játszván a reálgazdaságban és a pénzügyi rendszerben. A 2009. év során is folytatódott a pénzügyi piacok megbízhatóságának fokozása,⁷¹ amely a stabil és megbízható pénzügyi rendszer helyreállítására és fenntartására irányult, amely előfeltétele a gazdaság fenntartható helyreállításának. Ez a dokumentum öt kulcsfontosságú tényezőt határoz meg, a felelősségteljes és megbízható jövőbeli pénzügyi piacok létrehozása érdekében, amely a megfelelő felügyeleti keret biztosítása, amely megfelelően kezeli a komplex nemzetközi pénzügyi piac jelentette kihívásokat, a megfelelő szabályzás amely tagállami szinten is kitölti a joghézagokat, a pénzügyi termékek és szolgáltatások továbbbi használata a befektetők és fogyasztók által, a pénzügyi vállaltok keretén belől a kockázatkezelés javítása, illetve ezen célok mihamarabbi megvalósítása érdekében, a piaci visszaélések elleni leghatékonyabb szankciók biztosítása.

A sikeres gazdasági fellendülés azonban nem elérhető a belső piac által nyújtott lehetőségek teljes kiaknázása nélkül, ezért fenn kell tartani a belső piacok

⁶⁸ A Bizottság közleménye – A pénzügyi intézetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok. (HL C 10., 2009.01.15., p. 2)

⁶⁹ A Bizottság közleménye a pénzügyi szektor életképességének helyreállítása és a jelenlegi válságban hozott szerkezetátalakítási intézkedések értékelése az állami támogatási szabályok alapján (HL C 195., 2009.08.19. p. 9) Szerkezetátalakító terveket hagytak jóvá a Commerzbank, ING, RBS, KBC és Lloyds Banking Group javára.

⁷⁰ „Ideiglenes közösségi keretrendszer a finanszírozási lehetőségek elérésének támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban” HL C 83., 2009.04.07.

⁷¹ Impulzusok az európai gazdaság élénkítéséhez, Com (2009) 114.

nyitottságát, illetve ösztönözni kell a munkaerőpiac megőrzését, a növekedést és a versenyt a piacon.⁷²

2010-re az állami támogatások alkalmazásával a Bizottságnak sikerült minimalisra csökkentenie a belső piacon a verseny torzulását, jelentős összegű támogatásokat nyújtván a pénzforgalmi szolgáltatóknak,⁷³ a szerkezetátalakítás véghezvitele érdekében és egy hosszútávon működő 'túlélési terv' kidolgozása és megvalósítása érdekében.

A Bizottság még mindig úgy vélte, hogy szükség van a célzott támogatásokra a bankszektor területén, ezért meghosszabbította 2011. december 1-jéig a pénzügyi szektorban alkalmazható válságkezelő intézkedések érvényességét,⁷⁴ 2011. január 1-jétől bevezetvén azon követelményt, hogy minden olyan bank, amely feltőkésítési vagy értékevesztett eszközökkel⁷⁵ kapcsolatos intézkedés kedvezményezettje köteles benyújtani a szerkezetátalakítási tervet.

Ha azokat a különlegesen nagy egyensúlyzavarokat, amelyek a gazdaság viroló szakaszából a pangás szakaszába történő átmenetkor tapasztalhatók, meg akarjuk érteni, két alapvető felismerésre támaszkodhatunk: az első a pangás tulajdonképpen oka nem önmagában, hanem az azt megelőző prosperitásban keresendő. A második a prosperitás mechanizmusa, ami végül is a depresszióba torkollik, a tőkebefektetések (a pénztőke átváltása termelőeszközzé) emelkedésében tetőz. Az egymásra kölcsönösen ható tőkebefektetések az egész gazdaságot mozgásba hozzák. A konjunktúra változásának lényegét a beruházások növekedése és csökkenése alkotja. Ezeket a hitelek növekedése illetve csökkenése kíséri. (Röpke [2000] p. 80)

A SEPA céljainak megfelelő megvalósítása érdekében a Bizottság 2010. dec. 16-án fogadta el a javaslatát az euróban történő átutalások és közvetlen terhelések technikai követelményeire vonatkozólag, amely alapján, később az Európai Parlament és Tanács elfogadta a 260/2012/EU rendeletét, az euro átutalások és beszedések technikai és üzleti követelményeinek megállapításáról és a 924/2009/EK rendelet módosításáról.⁷⁶

⁷² Általános jelentés az Európai Unió tevékenységéről, 2009, pp. 12–28.

⁷³ 2008 októbere és 2010 októbere között a Bizottság több mint 200 határozatot hozott a pénzügyi szektort érintő állami támogatási intézkedésekről, amelyek célja a tagállamok gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetése volt. Több mint 40 programot engedélyeztek, módosítottak vagy hosszabbítottak meg, az egyedi döntések száma is több mint 40 pénzügyi intézetet érintett. A tagállamok által a pénzügyi szektornak nyújtott támogatások nominális összege 2009-ben 1107 milliárd EUR volt (az EU GDP-jének 9,3 %-a), 2008-ban pedig 1236 milliárd EUR. Versenypolitikai jelentés 2010, p. 12

⁷⁴ Az állami támogatási szabályok 2011. január 1. utáni alkalmazásáról a pénzügyi válság idején bajba jutott bankok megsegítéséről szóló közlemény (HL C 329., 2010.12.07., p. 7)

⁷⁵ Az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről szóló közlemény (HL C 72., 2009.03.26., p. 1)

⁷⁶ HL L 094., 30.03.2012, pp. 22–37.

4. A jövőre vonatkozó közösségi stratégiák

Az egységes piac megvalósítása, illetve az egységes és gazdaságilag is mérhető fejlődés fenntartása érdekében, a Bizottság 2010 márciusában fogadta el az Európa 2020 stratégiát,⁷⁷ amely elismerte, hogy Európa az átalakulás korát éli és hogy a 2008-ban kezdődött gazdasági válság megsemmisítette az előbbi periódusban elért gazdasági⁷⁸ és szociális haladást.⁷⁹

Az Európa 2020 stratégia⁸⁰ három, egymást kölcsönösen megerősítő prioritást tart szem előtt: Intelligens növekedés: tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása. Fenntartható növekedés: erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság. Inkluzíve növekedés: magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése.

A belső piac megfelelő működése elengedhetetlen az Európa 2020 stratégia megvalósításához, szükséges tehát a nyílt, egységes piac létrehozása, amelyen megfelelően van ösztönözve a verseny és az innováció, ezzel biztosítván a fogyasztóknak a szolgáltatások elérhetőségét és minőségét.

A piac nyitottsága szoros kapcsolatban áll és befolyásolja ezt a fogyasztók bizalma, a kereslet, amelyet ösztönözni kell, hogy növeljék az online határon átnyúló termék- és szolgáltatás-vásárlásokat. Ezen határon átnyúló ügyletek fellendülése közvetlen módon fogja fellendíteni a pénzforgalmi piac e kis szegmensét, a határon átnyúló kifizetések piacát.

Ezen célok megvalósítása érdekében, azonban elengedhetetlen a pénzügyi piac stabilitásának helyreállítása, amely az átláthatóság fokozásán, egységes fogyasztóvédelmi és versenyjogi politikán és szabályokon át valósulhat meg.

A kutatás legátfogóbb területét és a pénzügyi érdekek tükröződését a pénzügyi piacok hatékonyságában találjuk. A piaci hatékonyságot nagyon sok szempontból vizsgálhatjuk. Jelen esetben, úgy határozhatjuk meg a tőkepiac hatékonyságát, hogy mennyire jók a tőkeerőforrások felhasználásában a versenyen át. Az ideális világban, a tőke a cégekhez kellene jusson, amelyek ennek a legjobb visszaszolgáltatását kellene elérjék. (Pilbeam [1998] p. 195)

⁷⁷ Com (2010) 2020 végleges, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>

⁷⁸ A GDP 2009 nem 4% al csökkent, az ipari termelés visszaesett az 1990 es évek szintjére, az aktív lakosság 10% a, 23 millió ember munkanélküli. Com (2010) 2020 végleges, p. 9

⁷⁹ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE EURÓPA 2020, Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája, p. 6.

⁸⁰ Több javaslatot tartalmaz a haladás erősítésére és ösztönzésére, mint az „Innovatív Unió”, „Mozgásban az ifjúság”, „Európai digitális menetrend”, „Erőforrás-hatékony Európa”, „Iparpolitika a globalizáció korában”, „Új készségek és munkahelyek menetrendje”, „Szegénység elleni európai platform.”

A verseny élességének szélsőséges esete a közgazdászok szerint ‘tökéletes verseny’, ahol a belépés szabad, a már meglévő vállaltok nincsenek kedvezőbb alkupozícióban, mint vevők és szállítók, a vetélkedés pedig korlátlan, mivel a sok vállalat és termék tökéletesen hasonló. (Porter [1993] p. 27)

A bemutatott versenypiaci hatások tükrében megállapíthatjuk, hogy a határon átnyúló átutalásokra vonatkozó jogi normák jelentősen befolyásolták (befolyásolják) a belső piac alakulását. Ez a piaci hatás pedig kialakítja majd a közösségi törvénykező azon szükségletét, hogy a jogi normák piacon kifejtett hatásának megfelelően újabb szabályozásokat dolgozzon ki.

Következtetésként megállapíthatjuk tehát, hogy a tanulmányozott pénzforgalmi piac e kis szegmense olyan jelentőséggel és befolyással bír más jogi és gazdasági területeken is, amely növeli ennek gazdasági fontosságát a belső piacon.

A szabályozás során a jogalkotó által sikeresen áthidalt jelentős akadályt, a tagállamokba hatályban lévő jogszabályok és belső pénzügyi rendszerek közötti különbségek képezik, figyelembe véve a tagállamonként különböző társadalmi gazdasági viszonyokat.

Az idealizmus és a realizmus harcában, avagy a fejlődési politika kidolgozása és a gyakorlatba ültetése során viszont az uniós jogalkotó jelentős akadályokba ütközik, amelyeknek oka az uniós pénzpiac sokszínűsége, azaz a tagállamokba hatályban lévő eltérő szabályozások és versenyviszonyok, amelyek a piac felaprózottságának, az ügyfelek mobilitási hiányának, a piacra lépési akadályoknak az okai.

Úgy gondolom, hogy a pénzforgalmi szolgáltatások piacának fejlődésére vonatkozólag meghatározó lépés volt, ezen szolgáltatások jelentőségének felismerése. A pénzforgalmi szolgáltatások több szempontból való tanulmányozása mutathat igazán reális képet a jogalkotónak a további szabályozás hatékony kidolgozása érdekében. Tehát ezen szolgáltatások versenyjogi, fogyasztóvédelmi, számviteli, szolgáltatói szempontból történő elemzése elengedhetetlen a mindenki számára megfelelő és hatásos szabályozás kidolgozásában.

Az ‘Európa – digitális menetrend’ keretén belül, tekintettel az e-kereskedelem lassú fejlődésére Európában, a Bizottság javasolta, az EU szerte elérhető online jogorvoslati szerv létrehozását az e-kereskedelem esetében, abból a célból, hogy fellendítse az online vásárlási ügyleteket.⁸¹ Ez az intézkedés megvalósulása nagyon fontos lenne a fogyasztóvédelem szempontjából.

Mivel a vizsgált bankjogi terület, ugyanilyen jellegű szolgáltatások nyújtását foglalja magába, megfogalmazhatjuk a kérdést, hogy *a pénzforgalmi szolgáltatások esetében, növelné-e a panaszok megoldásának hatékonyságát egy EU szinten egységes, online elérhető, közös panasztételi szerv létrehozása?*

⁸¹ COM (2011) 791F p. 4.

Az egységesen elérhető online közös panasztételi szerv döntései képesek lennének egy közösségi szinten egységes joggyakorlatot kialakítani? Véleményem szerint ez a kérdés megválaszolása sokkal nehezebb, mint látszik, mert a tagállamok belső törvénykezése különböző lehet egyes kérdések szabályzására vonatkozólag és nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tény sem, hogy különböző jogrendszerek megfelelő alkalmazásáról kellene majd egységes döntés szülessen.

A bizottság az egységes piac tényleges megvalósítása érdekében elfogadta azt a 12 lépést, amelyet figyelembe kellene venni a meghatározott cél, egységes piac elérése érdekében.⁸² A bizottság, a digitális egységes piac fejletlenségének okaként a fogyasztói bizalom hiányát, az elektronikus pénzforgalmi ügyletek biztonságának fokát, illetve a fogyasztói jogok végrehajthatóságát határozza meg.⁸³ Ugyanakkor megemlíti egy határon átnyúló szerződéses jog kialakítását, amely segítené a határon átnyúló pénzforgalmi ügyletek végrehajtását a közösségben és a határon átnyúló adósság behajtó eljárások kidolgozását.⁸⁴

Erre válaszul a Bizottság, már ki is dolgozta az Európai adásvételi jog alapjait képező dokumentumot,⁸⁵ amely konkrét megoldást jelenthet a kereskedők és fogyasztók kérdéseire, költségi és jogi bizonytalanságára vonatkozólag, az uniós belső piacon végzett adás-vételi ügyletek esetében, amelyen viszont még az Uniós szervek és intézmények jelen pillanatban is dolgoznak.

Amint az a későbbi közösségi jogi normatívumokból és ezek alkalmazásából kiderül, a határon átnyúló átutalásokra vonatkozó *törvénykezés egységesítette az európai gazdasági térségben a határon átnyúló euróban történő kifizetések költségeit*, azaz a határon átnyúló euróban történő kifizetések költségei napjainkban megegyeznek a tagállamon belül, euróban kezdeményezett kifizetések költségeivel, *csökkentette a határon átnyúló átutalások teljesítésének idejét és átláthatóbbá tette ezeket az ügyleteket*. Ugyanakkor bővítette a pénzforgalmi szolgáltatók által nyújtott termékek skáláját, *elindította a pénzforgalmi szolgáltatások esetében az innovációt*, mivel megalkotta a szolgáltatók azon szükségletét, hogy költséghatékonyabb termékeket ajánljanak a fogyasztóknak és rábírják a fogyasztókat arra, hogy ezeket a termékeket alkalmazzák a régi, a pénzforgalmi szolgáltatók számára is sokkal költségesebb termékek helyett.

⁸² Communication from the Commission to the European Parliament, The Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, single Market Act, Twelve levers to boost growth and strengthen confidence „Working together to create a new growth” COM (2011) 206 Final.

⁸³ COM (2011) 206, p. 13

⁸⁴ COM (2011) 206, p. 19.

⁸⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, A Common European Sales Law to facilitate Cross Border Transactions in the Single Market, COM (2011) 636 Final.

Tehát, a fentiekben bemutatott, nagyon vázlatos leírást véve alapul, a pénzügyi jog keretén belül, a bankjog ezen kis piaci szegmensén a közösségi jogalkotó, igenis tudott olyan egységes, a tagállamok számára kötelezően alkalmazandó szabályozást alkotni, amely elősegíti a gazdaság hatékony működését.

A közösségi belső piacot viszont, amint azt bemutattam nem lehet csak egyoldalúan, tárgyalni vagy értékelni, ugyanis ez egy olyan működő mechanizmus, amelyben a legkisebb meghibásodás is komoly gondokat okoztat.

Jelen tanulmány azt a célt szolgálja, hogy rávilágítson mindazon tényezőre, jogi dokumentumra, habár nem kizárólagos módon, amely a szolgáltatások e kis piaci szegmensének alakulását befolyásolják. Megpróbáltam, remélem sikeresen hangsúlyozni azt a tényt is, hogy a belső piac teljes integrációjának elérése érdekében, a tanulmányozott piaci szolgáltatás, milyen szoros összefüggésben van más tudományágakkal, mint például a versenyjog, a fogyasztóvédelem és az elektronikus kereskedelem piaca.

Elengedhetetlen megemlíteni a gazdaság és a jogalkotás közötti kapcsolat folyamatos jellegét a tanulmányozott területen, ugyanis nem csak a jogszabályok alakíthatják a gazdaság működését, hanem a jogszabályok elfogadását követően és a piacon kialakult gazdasági fejleményeknek megfelelően, az újonnan kialakult piaci viszonyok újabb jogszabályok elfogadásának szükségességét vonhatják maguk után.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a harmonizált tagállami jogszabályok hatékonyak a határon átnyúló pénzforgalom egységesítési folyamatában és a közösségi jogalkotó által elfogadott jogi normáknak jelentős hatása van a tagállamok gazdaságaira és a gazdasági szereplőire, az egységes piac teljes kialakítása érdekében.

Irodalomjegyzék

- Pilbeam, Keith [1998]: *Finance and Financial Markets*, Palgrave, New York
- Porter, Michael E. [1993]: *Iparágak és versenytársak elemzési módszerei*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Röpke, Wilhelm [2000]: *Emberséges társadalom – emberséges gazdaság*. Budapest, Aula
- Tóth Tihamér [2007]: *Az Európai Unió versenyjoga*. Budapest, Complex
- Várhegyi Éva – Gáspár Pál [1997]: *A tőke mozgásának szabadsága – az Európai Unió kihívásai*. Budapest, Pénzügykutató RT
- Várnay Ernő – Papp Mónika [2002]: *Az Európai Unió Joga*. Budapest, KJK Kerszöv